GEMEENTE ENSCHEDE

VERANTWOORDING TOEKOMSTBEELD OMGEVINGSVISIE

FASE 3

JANUARI 2024

ENSCHEDE

INHOUDSOPGAVE

INLEIDNG & LEESWIJZER	3
PARTICIPATIE	4
OMGEVINGSEFFECTRAPPORT	5
REGELGEVING	10
PROCES MET DE RAAD	14
NAWOORD	20
BIJLAGE 1: VERANTWOORDING PARTICIPATIE FASE 3	22

INLEIDING

De stad die we in de toekomst willen zijn, is verwoord en verbeeld in het document Toekomstbeeld Omgevingsvisie. Dit toekomstbeeld vormt het inhoudelijke kader voor de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is een strategische lange termijn visie op de fysieke leefomgeving van heel Enschede.

Het toekomstbeeld is zorgvuldig opgebouwd op basis van de eerder geformuleerde verhaallijnen rondom de huidige identiteit van Enschede. Deze verhaallijnen zijn gebaseerd op de Citymarketingvisie en heten Groene leefstad, Ondernemende kennisstad en Internationale cultuurstad. Het toekomstbeeld bevat de uitgangspunten van alle relevante beleidsstukken en ambities geformuleerd in een integraal verhaal waarin we vooruitkijken tot 2050.

Het Toekomstbeeld Omgevingsvisie omvat voor een groot deel uitspraken die in eerder vastgesteld sectoraal beleid zijn verwoord. Op enkele punten staan er ook nieuwe beleidsuitspraken. Het is belangrijk dat de raad deze omarmt om in de vervolgfase tot een goede afronding te komen van de Omgevingsvisie. In dit verantwoordingsdocument wordt toegelicht hoe dit toekomstbeeld tot stand is gekomen en welke afwegingskaders hierbij zijn gehanteerd.

LEESWIJZER

In hoofdstuk 1 gaan we in op de participatie en de opbrengsten daarvan. In hoofdstuk 2 staat uitleg over het Omgevingseffectrapport (OER) en hoe dit bijgedragen heeft aan keuzes voor het toekomstbeeld. Hoofdstuk 3 gaat over nieuwe landelijke wet- en regelgeving die invloed heeft op ruimtelijke keuzes in Enschede. Het proces dat in de afgelopen maanden met de raad doorlopen is, staat in hoofdstuk 4.

PARTICIPATIE

Participatie is een belangrijk en wettelijk verplicht onderdeel van de totstandkoming van de Omgevingsvisie. Door participatie kan de Omgevingsvisie kwalitatief beter worden, want inwoners en ondernemers, maatschappelijke organisaties, regiogemeenten en samenwerkingspartners kunnen met hun kennis van de directe leefomgeving inhoudelijk bijdragen. Ook weten zij goed wat er speelt en wat er in de gemeente nodig is. Bovendien kan participatie leiden tot meer gedragen oplossingen en biedt het proces ruimte om meer verbinding met genoemde belanghebbenden aan te gaan.

Tijdens participatiemomenten, zowel fysiek als online, hebben we de vier ruimtelijke verkenningen uit fase 2 besproken. Er tekende zich een duidelijke lijn af in hoe deelnemers de toekomst van Enschede zien:

- mens en landschap centraal;
- voortbouwen op de identiteit van Enschede;
- meer groen in de stad;
- oproep tot stevige keuzes die helpend zijn voor een toekomstbestendig Enschede.

Bovenstaande komt volgens de deelnemers het beste tot z'n recht in een combinatie van de verkenningen 'internationale corridorstad' en 'bronpuntenpuntenstad'.

Een concept van het Toekomstbeeld Omgevingsvisie hebben we getoond tijdens één van de participatiemomenten. De deelnemers bevestigden dat het geschetste toekomstbeeld overeenkomt met hun eigen beeld.

In het document 'Verantwoording participatie fase 3' (zie bijlage) staat een uitgebreid verslag van alle participatie onderdelen die we in fase 3 hebben uitgevoerd.

OMGEVINGSEFFECTRAPPORT

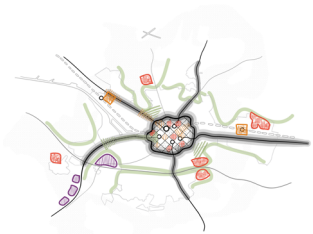
De Omgevingsvisie geeft richting aan de toekomstige ontwikkeling van Enschede. Ook stelt het kaders voor de uitwerking van diverse opgaven in Enschede. Omdat deze opgaven en toekomstige ontwikkelingen effecten hebben op de fysieke leefomgeving, is het voor de Omgevingsvisie verplicht om een Omgevingseffectrapportage (OER) te doorlopen.

Door het opstellen van een OER brengen we effecten van gemaakte en te maken keuzes in de Omgevingsvisie in beeld. Omgevingsbelangen wegen daardoor volwaardig mee. Het gaat niet alleen om geluid, luchtkwaliteit en water, maar bijvoorbeeld ook om thema's als gezondheid, welzijn en klimaat. Hiermee sluiten we aan op de bredere kijk op de fysieke leefomgeving in de geest van de Omgevingswet.
Het OER voor de Omgevingsvisie van Enschede wordt opgesteld door Witteveen+Bos. Om te komen tot het OER zijn de ruimtelijke verkenningen uit fase 2 beoordeeld op hun effecten, kansen en risico's.
Uit die beoordeling deed Witteveen+Bos een aantal aanbevelingen. Deze aanbevelingen bleken het beste te realiseren in een combinatie van de verkenningen 'internationale corridorstad' met 'bronpuntenstad'. Deze informatie gebruikten we voor het vormen van het toekomstbeeld.

In fase vier wordt het volledige OER opgeleverd en het toekomstbeeld beoordeeld.

bron: ruimtelijke toekomstverkenningen, bouwsteen omgevingsvisie, november 2022, gemeente Enschede

RADIALENSTAD

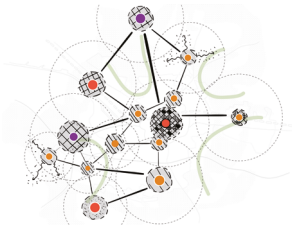
In deze verkenning kijken we hoe de stad eruit ziet over 30 jaar als we de huidige ruimtelijke ontwikkelingskoers blijven volgen.

UITBREIDENDE STAD

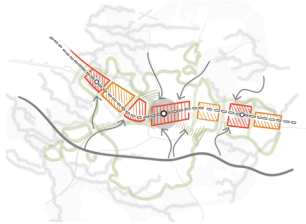
In deze verkenning kiezen we voor een traditionele groei van de stad en de dorpen met beperkte sturing vanuit ruimtelijk beleid.

BRONPUNTENSTAD

In deze verkenning kiezen we voor een meerkernige aanpak waarbij de stad niet langer één centrum heeft, maar er meerdere zogenaamde bronpunten zijn.

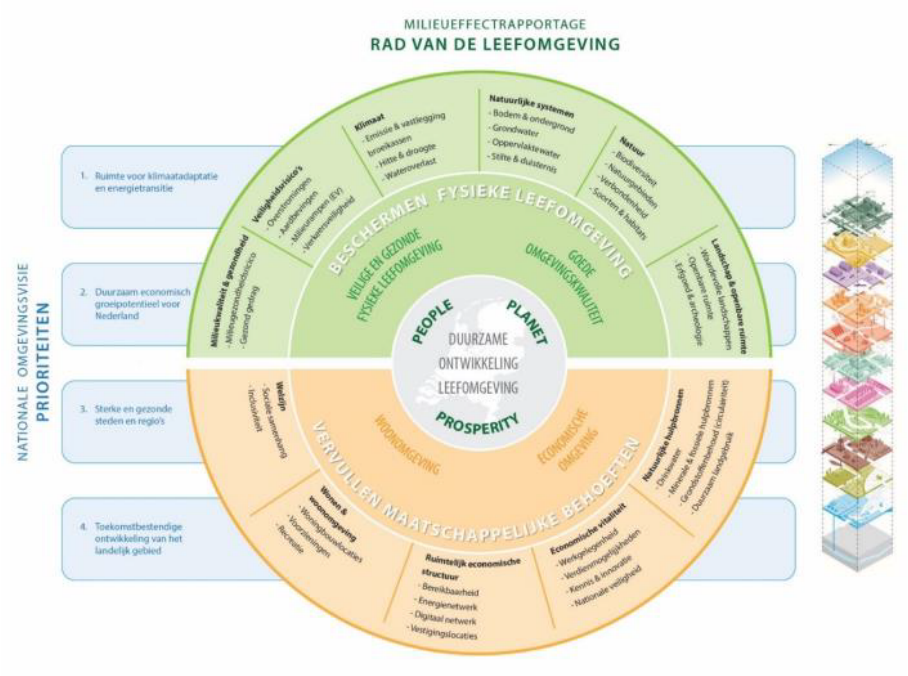
INTERNATIONALE CORRIDORSTAD

In deze verkenning kiezen we voor maximale verdichting langs het spoor, waarbij verschillende vervoersknooppunten verder worden ontwikkeld.

BEOORDELINGSKADER

Het beoordelingskader voor het OER is gebaseerd op het zogeheten 'Rad van de Leefomgeving'. Dit kader is ook gebruikt bij de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).

Rad van de Leefomgeving (HaskoningDHV Nederland B.V, 2019)

Het kader is geschikt gemaakt voor de specifieke Enschedese situatie met het oog op de strategische opgaven van Enschede:

1. Inclusief Enschede;
2. Groen en duurzaam Enschede;
3. Aantrekkelijk Enschede;
4. Open Enschede.

Cluster	Thema	Aspecten
Goede omgevingskwaliteit	bodem en water	bodemkwaliteit
		ondergrond
		waterkwantiteit
		waterkwaliteit
	natuur	biodiversiteit
		beschermde natuurgebieden en ecologische hotspots
	landschap en openbare ruimte	waardevolle landschappen
		cultureel erfgoed
Veilige en gezonde fysieke leefomgeving	Milieukwaliteit en gezondheid	gezondheidsbescherming
	veiligheidsrisico's	externe veiligheid
		waterveiligheid
		verkeersveiligheid
	klimaat	emissie en vastlegging broeikasgassen
		hittestress en droogte
		wateroverlast
Aantrekkelijke woonomgeving	wonen en woonomgeving	wonen
		voorzieningen
		recreatie
	welzijn	inclusie
		gezondheid
		sociale samenhang
		sociale veiligheid
Vitale, economische omgeving	natuurlijke hulpbronnen	drinkwater
		circulariteit (grondstoffengebruik)
	economische vitaliteit	werkgelegenheid
		aantrekkelijk vestigingsklimaat
	ruimtelijk economische structuur	vestigingslocaties
		mobiliteit en bereikbaarheid
		energienetwerk

Beoordelingskader OER Omgevingsvisie Enschede

AANBEVELINGEN

De vier ruimtelijke verkenningen zijn beoordeeld aan de hand van eerder genoemd beoordelingskader. Daaruit kwamen de volgende aanbevelingen voor het toekomstbeeld:

- het landschap scoort bovengemiddeld hoog en kan dienen als een onderscheidend kenmerk;
- het principe 'water en bodem sturend' blijft in de ruimtelijke verkenningen (fase 2) nog onderbelicht;
- heb aandacht voor biodiversiteit en de daarvoor benodigde (natuur) verbindingen;
- investeer in en bescherm je cultureel erfgoed;
- stikstof zorgt voor beperkingen, houd hier rekening mee;
- zet in op een goede benutting van de milieuruimte in het Havengebied en voeg hier niet zomaar andere functies toe;
- het voorzieningenniveau in Enschede is bovengemiddeld op orde vergeleken bij andere universiteitssteden, profileer je daarmee;
- zet in op lopen, fietsen en openbaar vervoer als logische mobiliteitskeus, dit is cruciaal voor het bereiken van andere opgaven;
- mens centraal betekent de wijk centraal. Gebruik het sociale profiel van de wijk als vertrekpunt voor de inzet op stedelijke vernieuwing met aandacht voor alle leefomgevingseffecten.

ACHTERGROND BIJ DEZE AANBEVELINGEN

Aan de hand van de eerder genoemde beoordelingstabel gaan we in op de achtergrond van deze aanbevelingen.

GOEDE OMGEVINGSKWALITEIT

- Bodem en water

Een algemene waarheid is dat intensief ruimtegebruik zorgt voor druk op de ondergrond. Zowel in ruimte die ondergrondse infrastructuur of (parkeer)kelders kosten, als in ruimte die nodig is voor infiltratie en klimaatadaptatie. Dit vraagt oplossingen op systeemniveau. Inbreiding en verdichting biedt echter ook kansen om bestaande verontreinigingen te saneren.
Op verschillende plekken in Enschede is sprake van grondwaterproblematiek. Door klimaatverandering kan deze problematiek verergeren. In alle verkenningen bleef dit thema onderbelicht. In het hoofdstuk Regelgeving van deze verantwoording staat meer uitleg over hoe we dit thema nu een plek geven in het toekomstbeeld.

- Natuur

Een goede biodiversiteit is gebaat bij goede verbindingen zodat (rode lijst) soorten zich kunnen voortbewegen. Ook op regionaal niveau zijn ecologische netwerken van belang om de juiste leefomgeving voor planten en dieren te waarborgen. Het beschermen en ontwikkelen van het NatuurNetwerk Nederland (NNN) zorgt voor de nodige ecologische verbindingen.
Door stedelijke verdichting blijft er veel ruimte voor groen in het landelijk gebied. Hoe meer we uitbreiden richting natuurgebieden, hoe groter de belasting op die natuur en de biodiversiteit. Uitbreiding zorgt ook voor meer (gemotoriseerde) vervoersbewegingen en daardoor een hogere stikstofbelasting.

- Landschap en openbare ruimte

Het behoud van het landschap is verknoopt met andere opgaven zoals de landbouwtransitie en de klimaatopgave. Waardevolle landschappen vallen samen met (nieuwe) NNN verbindingen. Het aanwezige landschap rondom de stad en het groen dat via de wiggen tot ver in het stedelijk gebied door dringt is uniek. Hiermee kun je je als stad profileren.
Enschede kent veel cultureel erfgoed. Daar zijn we zuinig op. Iedere verkenning kent kansen en risico's voor wat betreft cultuurhistorie. Ontwikkeling is belangrijk, maar het kan ook een risico of bedreiging vormen. Veel hangt af van de uitwerking van de ontwikkeling. Daarom verkennen we vooraan in het proces de aanwezige cultuurhistorische waarden en waar mogelijk benutten en versterken we deze. Zie ook pagina 11.

VEILIGE EN GEZONDE FYSIEKE LEEFOMGEVING

- Milieukwaliteit en gezondheid

In Enschede is de huidige situatie van milieukwaliteit goed. De milieugezondheidsrisico's uiten zich in onder andere geur- en geluidhinder, trillingen en luchtverontreiniging. De gezondheidsbescherming moet voldoen aan wettelijke normen voor luchtkwaliteit en geluid. Het streven is een afname van hinder door trillingen, geur en licht. De verkenningen gaan allemaal uit van groei. In de verkenning 'uitbreidende stad' zijn de risico's om dit streven niet te bereiken het grootst. Dit komt vooral door de verwachte toename van autobezit en vanwege de vele uitbreidingslocatie aan de rand van de stad.

- Veiligheidsrisico's

Bij veiligheidsrisico's gaat het met name om externe veiligheid en verkeersveiligheid.
Waterveiligheid is niet aan de orde omdat Enschede niet in een overstromingsgevoelig gebied ligt. De externe veiligheid wordt in alle verkenningen als goed beoordeeld.
Inbreiding kent het risico dat er grotere gevolgen zijn bij een eventuele milieuramp en dat transport van gevaarlijke stoffen door dichter bewoond gebied gaat.
We willen de verkeersveiligheid voor alle verkeersdeelnemers beter maken. Als alles zich op loop- en fietsafstand bevindt, is de auto minder vanzelfsprekend en nemen conflicten tussen de verschillende typen verkeersstromen af. Daardoor wordt Enschede veiliger voor voetgangers en fietsers.

- Klimaat

CO2 reductie en de daaraan verbonden energietransitie in verschillende sectoren blijft onderbelicht in de verkenningen.
In alle verkenningen nemen risico's toe door klimaatverandering. De manier waarop het gebruik van de auto in de toekomst gefaciliteerd wordt, speelt hierin een grote rol. De auto vraagt veel ruimte op verhard oppervlak. Die ruimte kan dan niet op een andere manier gebruikt en ingericht worden.

AANTREKKELIJKE WOONOMGEVING

- Wonen en woonomgeving

Als je vraagsturend kijkt naar de woonbehoefte en inspeelt op nieuwe groepen en mogelijke toekomstige behoeftes, zoals het vasthouden van talent, dan is een wat hoger aandeel centrumstedelijk wonen nodig. Tegelijkertijd is er vraagvolgend behoefte aan groenstedelijk wonen. We kiezen er voor om vooral vraagsturend te zijn. In het voorliggende toekomstbeeld sluiten we onze ogen niet voor de huidige behoefte aan groenstedelijk wonen en is er ruimte voor beide woonmilieus. Er wordt zowel ingezet op verdichten met centrumstedelijk wonen als op een aantal plekken waar het groenstedelijke milieu gerealiseerd kan worden. In de nieuwe Woonvisie wordt deze lijn ook gevolgd.

Het voorzieningenniveau in Enschede is al overwegend goed. De positie van het centrum van Enschede is sterk. Behoud van deze pluspunten vraagt een evenwichtig voorzieningen aanbod dat het beste uit bronpuntenstad -de dagelijkse levensbehoeften op loopafstand- en corridorstad -een sterk centraal centrum- combineert. Hiervoor is een scherpe ruimtelijke sturing nodig.

- Welzijn

Enschede is kwetsbaar op het gebied van bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezondheid. Een lokaal perspectief zoals de bronpunten en aandacht voor de wijken biedt veel mogelijkheden voor het versterken van inclusie. Bij te veel focus op alleen ontwikkelen in de corridor bestaat het risico op een tweedeling. In de zone rondom het spoor zijn allerlei ontwikkelingen, waardoor er op andere plekken minder investeringsmogelijkheden zijn.
Tegelijkertijd levert de focus op de gebieden rond het spoor ook kansen voor het vasthouden van talent en het vergroten van de werkgelegenheid.
De mens centraal zetten betekent de wijk centraal zetten.Gezond gedrag wordt gestimuleerd door de keuze voor inzet op lopen, fietsen en openbaar vervoer. Ook klimaatadaptieve maatregelen, zoals meer groen, nodigen uit tot meer bewegen en spelen.

VITALE ECONOMISCHE OMGEVING

- Natuurlijke hulpbronnen

De beschikbaarheid van voldoende schoon drinkwater is zorgelijk. Onder andere door klimaatverandering en toenemend gebruik door groei van het aantal inwoners in combinatie met de ligging van Enschede op de hoge zandgronden. Dit is niet alleen een probleem voor Enschede alleen. Ook in de gehele regio, de provincie en landelijk speelt dit.
De verwachting is dat de totale vraag naar drinkwater in een uitbreidende stad meer toeneemt omdat er dan meer woningen in een groenstedelijke setting gebouwd worden, waar ruimte is voor zwembadjes en tuinen die gesproeid worden.

- Economische vitaliteit

Aan de hand van de aspecten werkgelegenheid, aantrekkelijk vestigingsklimaat en vestigingslocaties kan je iets zeggen over de economische vitaliteit.
Er zijn in de stad onvoldoende bedrijventerreinen om aan de vraag te voldoen. Daarom loopt er een onderzoek naar een geschikte locatie voor een nieuw bedrijventerrein in Enschede. Het vergroten van de agglomeratiekracht van Enschede is het meest kansrijk bij concentratie van functies.

- Ruimtelijk economische structuur

Om de ruimtelijke economische structuur te beoordelen zijn de thema's mobiliteit en bereikbaarheid en de energienetwerken bekeken. De spreiding van functies heeft invloed op het gebruik van de auto en daarmee de leefbaarheid. Hoe meer spreiding hoe meer risico op veel reisbewegingen die vooral met de auto gedaan worden. Dit komt door de te overbruggen afstand en vanwege het ontbreken van alternatieven zoals openbaar vervoer.
Risico van heel erg verdichten is juist dat het huidige wegennet te weinig capaciteit heeft. Daarom is inzetten op verplaatsen te voet, per fiets of met het openbaar vervoer een slimme en gezonde keuze. Dit kost minder ruimte en die ruimte kunnen we groener inrichten.
Hoe we in de toekomst duurzaam blijven voorzien in de energievraag is nog niet duidelijk. Toch geldt ook voor dit vraagstuk dat spreiding van functies om meer energie infrastructuur vraagt dan een geconcentreerde ontwikkeling. De verkenning bronpuntenstad is kansrijk voor lokale energie initiatieven.

REGELGEVING

Tijdens het proces om te komen tot een Omgevingsvisie staat de wereld niet stil. Vanuit de Rijksoverheid werd bijvoorbeeld het sturen op bodem en water opgelegd. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op deze nieuwe regelgeving die impact heeft op onze manier van werken en ons toekomstbeeld van Enschede.

WATER EN BODEM STUREND

In het document Toekomstbeeld Omgevingsvisie schrijven we bij het onderdeel Fundament van de stad – bron van leven, dat we onze ruimtelijke opgaven aanpassen op de natuurlijke systemen van water en bodem. De term 'water en bodem sturend' wordt daarmee geïntroduceerd in Enschede. Het Rijk en de provincie Overijssel gebruiken deze term al in hun beleid en verordeningen.

De principes die hier bij horen zijn door ons beschreven in het vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan (WeK).

Terug naar de basis begint bij de ondergrond, de bodem. Het gaat niet alleen om het laagje aarde dat we in de tuin zien liggen. Het gaat vooral om wat daar onder zit. Die ondergrond verandert niet, het is het fundament voor alles wat we doen. We nemen dit natuurlijk systeem als basis voor de ruimtelijke ordening. We kijken hiervoor letterlijk onder de grond. Hoe is de bodemopbouw en wat is de bodemkwaliteit? Hoe stroomt het water van nature? Hoe hoog staat het grondwater? Waar is het droog en waar is er wateroverlast?

Dat goed in beeld hebben helpt bij verstandige locatiekeuzes en toekomstbestendige gebiedsinrichting voor nieuwe ontwikkelingen. Een robuust bodem- en watersysteem helpt om klimaateffecten op te vangen en zorgt voor een zo goed mogelijke beschikbaarheid van water voor verschillende functies. Daarom starten we elke nieuwe opgave met onderzoek naar de aspecten van de bodem en het watersysteem. Het bodem- en watersysteem passen we niet aan op nieuwe functies op de bovengrond. Locatiekeuze en inrichting van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dienen zich aan te passen aan het bodem- en watersysteem ter plekke. Natuurlijke oplossingen gaan voor technische oplossingen.

Door vanaf het begin met de aspecten van de bodem en het watersysteem rekening te houden, bereiken we onder andere dat we:

- niet afwentelen (in tijd, geld of plaats);
- meer rekening houden met extreme weersomstandigheden;
- in samenhang omgaan met wateroverlast, droogte en bodem;
- inzetten op meerlaagse veiligheid;
- de bodem minder afdekken, minder vergraven/grondverzet, niet verontreinigen;
- de leefomgeving integraal aanpakken.

Zo voorkomen we dat problemen (incidentele of structurele kosten, overlast) zich voordoen door nieuwe stedelijke ontwikkelingen.

In onze zoektocht om 'water en bodem sturend' concreter te maken, zijn we een kaart aan het ontwikkelen. Hiervoor is gekeken naar deze databronnen:

- wateroverlast kaarten voor het vaststellen van potentieel natte gebieden;
- beekdalen voor het vaststellen waar we water kunnen vasthouden, waar we kunnen vernatten en welke beeklopen we zouden moeten herstellen;
- grondwaterstanden om vast te stellen waar drooglegging noodzakelijk is;
- de bodemopbouw om de draagkracht en de infiltratiecapaciteit vast te stellen;
- droogtekaarten om de voeding van beken te verkennen, met gevolgen voor de natuur.

De kaart geeft inzicht in gebieden waar:

1. een traditionele wijze van bouwrijp maken mogelijk is, deze gebieden voldoen in de huidige situatie al grotendeel aan de regels van water en bodem sturend;
2. nader te verkennen aanvullende maatregelen nodig zijn;
3. uitgebreide onderzoeken nodig zijn om de mogelijkheden voor bouwen te verkennen.

Op de kaart is te zien wat een passende verhouding is tussen de ruimte die nodig is voor groeneblauwe functies en stedelijke functies zoals wonen of bedrijvigheid. We hanteren voorlopig vuistregels om de ruimtebehoefte te benoemen.
In gebieden die liggen in categorie 1 gaan we er van uit dat 75% uitgeefbaar is en er 25% nodig is om bodem en water op orde te houden.
In gebieden die vallen in categorie 2 zijn de groenblauwe structuur en ontwikkelgebieden in balans. We doen de aanname dat 50% van dit soort gebieden uitgeefbaar is.
Voor gebieden die vallen in categorie 3 geldt dat groenblauw om stevige en robuuste structuren vraagt. Hier is veel ruimte voor nodig. De aanname is dat 25-30% uitgeefbaar is.

Sturen vanuit de ondergrond met inrichtingsprincipes en afwegingscriteria voor de stedelijke ontwikkeling is een nieuw fenomeen. Dat betekent dat de kaart in ontwikkeling is. De indeling kan nog wijzigen gedurende het traject van de Omgevingsvisie en daarna. De eerste uitkomsten van deze kaart vormden de basis voor het kaartbeeld bij het hoofdstuk Fundament van de stad - bron van leven in het Toekomstbeeld Omgevingsvisie.

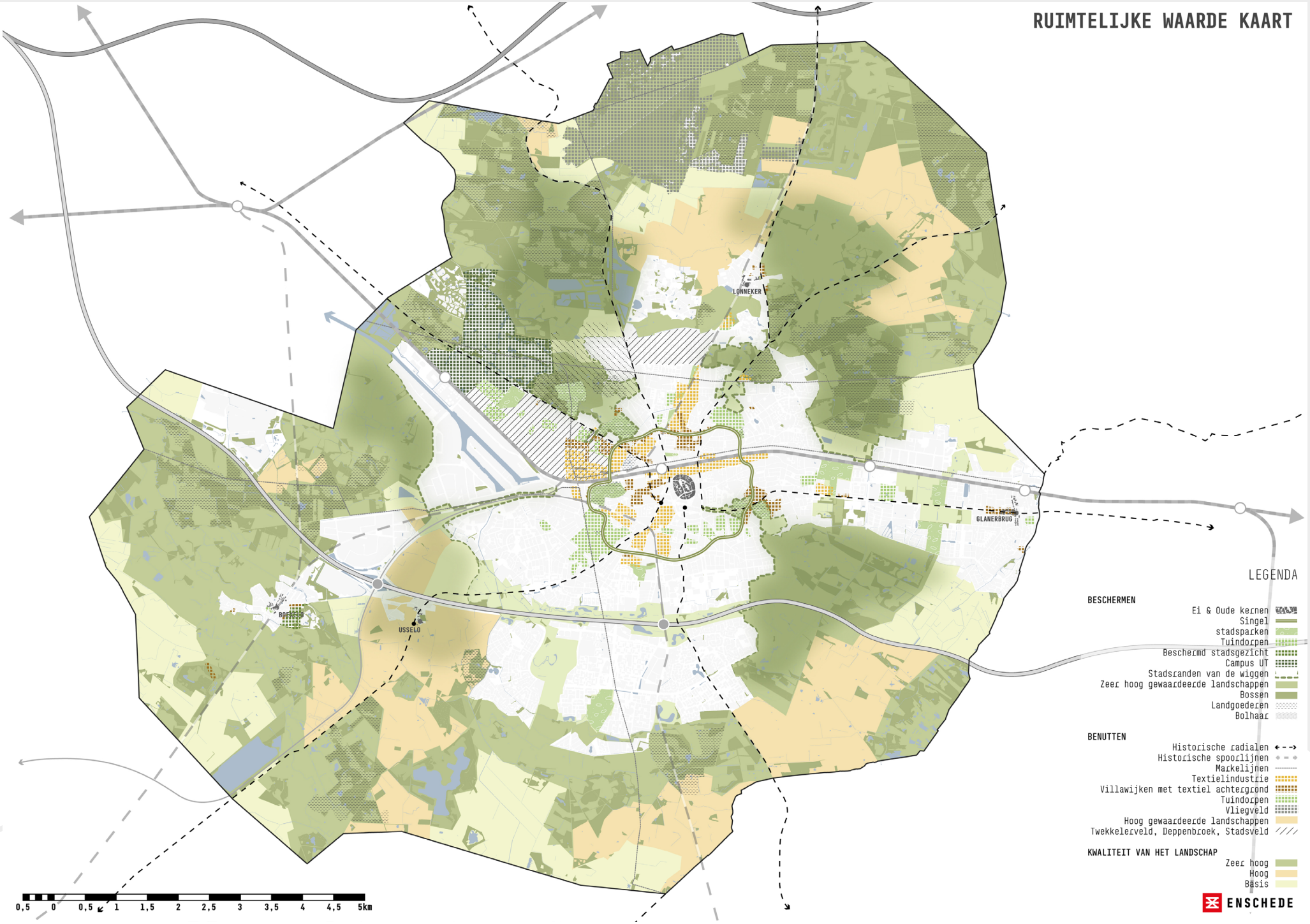
ERFGOED

De Omgevingsvisie is weliswaar vormvrij maar niet 'inhoudsvrij'. Er zijn verplichte onderdelen die een plek moeten krijgen. Erfgoed en cultuurhistorie is zo'n verplicht onderdeel.

De cultuurhistorische identiteit is net als de bodem een onveranderlijk gegeven. Het verhaal van de plek kun je niet ontkennen of veranderen. Je kan er wel op voortbouwen en kwaliteiten benutten. Al in de eerste fase van de Omgevingsvisie beschreven we de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving 'het ruimtelijk verhaal van Enschede'.

De cultuurhistorische identiteit gaat verder dan een monumentenlijst of een beschermd stads- of dorpsgezicht. Het gaat om de hele bestaande situatie, die ontstaan is door de verschillende hoofdstukken in de Enschedese geschiedenis.

RUIMTELIJKE WAARDE KAART

In deze fase van de Omgevingsvisie hebben we de beschrijving van het erfgoed in de verhaallijnen vertaald naar een waardenkaart. Parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie loopt het traject om de cultuurhistorische waardenkaart uit 2014 te actualiseren. Om het erfgoed integraal op te nemen in de voorgenomen ontwikkelingen hebben wij drie inhoudelijke pijlers opgesteld.
We bouwen voort op onze identiteit en kennen de ziel van de plek. Daar voegen we een nieuwe tijdslaag aan toe. Dit doen we door het beleven, benutten en beschermen van de cultuurhistorische identiteit.

- BELEVEN

Beleven is een basishouding. Bij alle ontwikkelingen benutten we het erfgoed van de plek en zijn omgeving - erfgoed als bron van waardecreatie.

- BENUTTEN

Ontwikkelingen en erfgoed vullen elkaar positief aan. Bij alle ontwikkelingen houden we de identiteit en historie van de plek zichtbaar. Ontwikkelingen dragen bij aan de herkenbaarheid – unieke kenmerken als identiteit van de stad.

- BESCHERMEN

Bij de kernkwaliteiten van de fysieke leefomgeving zetten we in op bescherming, behoud en herstel van het culturele erfgoed. De nieuwe ontwikkeling sluit aan op bestaande cultuurhistorische kwaliteiten en is een vanzelfsprekende volgende toevoeging. De cultuurhistorische waarden worden behouden en waar mogelijk verrijkt.

PROCES RAAD

In dit hoofdstuk staat het proces beschreven dat is doorlopen met raadsleden om te komen tot het Toekomstbeeld Omgevingsvisie dat er nu ligt.
Nadat het college van B&W dit toekomstbeeld in september had vastgesteld vond een politieke behandeling in de Stedelijke Commissie plaats. Vervolgens zou het stuk worden geagendeerd voor een raadsvergadering van 7 november, waarin de raad zou worden gevraagd om dit toekomstbeeld als fase 3 van de Omgevingsvisie vast te stellen. Deze vaststelling is juridisch niet noodzakelijk, maar de keuze is nadrukkelijk gemaakt dit wel te doen om politieke steun op te halen voor de werkrichting met het oog op fase 4.

RAADSSESSIE 30 OKTOBER

Omdat na behandeling in de Stedelijke Commissie bleek dat er vanuit de raad nog vragen waren, is in overleg met de griffie besloten om een technische informatiesessie te organiseren. Deze bijeenkomst was nadrukkelijk niet politiek van aard en werd goed bezocht. Tijdens deze bijeenkomst ontstond een goed gesprek en een levendige discussie die zich met name toespitste op de juridische status van het toekomstbeeld en de uiteindelijke Omgevingsvisie, de verhouding met andere visies zoals de nog op te stellen Toekomstvisie en het detailniveau van (uitspraken in) het Toekomstbeeld Omgevingsvisie.

JURIDISCHE STATUS

Het Toekomstbeeld Omgevingsvisie heeft als los document geen juridische status. Hier bestond enige verwarring over, omdat de uiteindelijk vast te stellen Omgevingsvisie dat wel heeft, door middel van zogeheten zelfbindendheid:

- De visie is alleen 'zelfbindend' voor het bestuursorgaan dat de visie vaststelt (en voor de andere bestuursorganen die deel uitmaken van dezelfde organisatie)
- Dat betekent dat de visie alleen verplichtingen schept voor latere besluiten van de gemeente zelf. Voorbeeld: bij een aanvraag voor het wijzigen van het Omgevingsplan toetsen we aan de visie of we mee willen werken.
- Als een omgevingsplanwijziging of vergunningaanvraag níet in de visie past, maar we willen tóch graag meewerken, dan is dat nog wel mogelijk.
- De raad en het college hebben beslissingsruimte, maar moeten dat goed onderbouwen. Ook de afwijking van het eigen beleid zal goed onderbouwd moeten worden. Er moet altijd een goede afweging zijn van alle betrokken belangen. Daar kijkt een bezwarencommissie of rechter naar als iemand bezwaar of beroep instelt tegen een besluit dat niet in de visie past.
- En wijken we te vaak af van de eigen visie, dan kan beter de visie zelf worden bijgesteld. Dit zal bij de evaluaties van de visie worden afgewogen.

RELATIE MET TOEKOMSTVISIE

Het lijkt er op dat onder andere de onduidelijkheid bij de raad rondom het opstellen van een Toekomstvisie, het nemen van beslissingen over de Omgevingsvisie parten speelt. Dat onze planning is opgeschoven, kan kansrijk zijn om duidelijkheid te verschaffen. Ook is het handig om momenten van besluitvorming op elkaar af te stemmen, zodat de raad tijdig en duidelijk geïnformeerd kan worden over beide processen.
We zien de Omgevingsvisie als een ruimtelijk kader voor de Toekomstvisie. Er is veel werk verricht om bestaand beleid in kaart te brengen en participatiebijeenkomsten te organiseren en dit kan goed fungeren als input voor het ruimtelijke deel van een Toekomstvisie.

OPERATIE STOFKAM

Er is in goed overleg met aanwezige raadsleden en later met de griffie afgesproken om met de zogenoemde stofkam door het stuk te gaan. Er is nogmaals getoetst of uitspraken

over het hoe en uitspraken met een hoog detailniveau, passen bij (het abstractieniveau van) de rest van het toekomstbeeld. Simultaan hieraan vroegen we via de griffie met welke uitspraken raadsleden specifiek moeite hebben en keken we hoe dit zich verhoudt tot bestaand beleid.
Tijdens deze stofkam exercitie zijn uitspraken uit het toekomstbeeld getoetst op:

- Detailniveau

Past het detailniveau van de uitspraak bij het abstractieniveau dat hoort bij dit toekomstbeeld?

- Hoe-uitspraken

Concentreert het stuk zich wel genoeg op de opgave (wat) en in plaats van op de oplossing (hoe)?

- Nieuw beleid

Komt een uitspraak uit bestaand (vastgesteld) beleid of is deze uitspraak een gevolg van:

- de integratie van sectoraal beleid;
- ambities college;
- van hogere overheden opgelegd beleid (bodem & water sturend);
- andere externe factoren (netcongestie/drinkwatervoorziening).

DETAILNIVEAU

Een van de kritiekpunten die naar voren kwam tijdens de eerste informatiesessie met de raad was het (verschil in) detailniveau. Een goed voorbeeld hiervan is de uitspraak "we leggen fietspaden aan op bedrijventerreinen die dat nog niet hebben". Deze uitspraak is geschrapt vanwege het lage detailniveau dat niet strookt met het abstractieniveau van dit toekomstbeeld, ook al is dit bestaand beleid.

HOE?

Tijdens deze stofkam exercitie zijn uitspraken die ingaan op het hoe, nogmaals tegen het licht gehouden. Een veelgenoemd voorbeeld hiervan is de beschreven ambitie voor een hoogwaardig openbaar vervoer (HOV)-verbinding tussen Hengelo en Enschede. In de legenda van één van de kaarten in het document staat in plaats van deze HOV-verbinding een tramverbinding vermeld. In samenspraak met de raad is vastgesteld dat dit toekomstbeeld niet de plek is waar vooruit wordt gelopen op de (mogelijke) oplossing, maar voornamelijk de opgave in kaart brengt (wat).

NIEUW BELEID

Ook worden er in het toekomstbeeld uitspraken gedaan die niet direct te herleiden zijn naar bestaand beleid en/of hoger overheidsbeleid. Dit kan komen door de integratie van sectoraal beleid. Het samenvoegen van sectoraal beleid leidt tot dilemma's waar in de huidige situatie per project een oplossing voor wordt gezocht. De Omgevingsvisie dient als kader voor een integrale werkwijze, waarbij deze afwegingen niet in elk afzonderlijk project gemaakt worden. In dit toekomstbeeld wordt hierop voorgesorteerd.

Een voorbeeld van een uitspraak in het toekomstbeeld die niet direct terug te herleiden valt naar bestaand beleid is: "We ontwikkelen concepten waarin we woonwensen van mensen en ontwikkelingsvragen van bedrijven zoveel mogelijk in stedelijke woonmilieus mogelijk maken. Door het bieden van extra woon- en werkruimte in de stad sparen we ons landschap. Ook voorkomen we dat reisafstanden groot worden." Dit is een logisch gevolg van inbreiden voor uitbreiden dat weer volgt uit de gehanteerde lagenbenadering. Later in dit hoofdstuk wordt dit nader toegelicht en aan het eind van dit hoofdstuk staat een overzicht van alle nieuwe uitspraken in het toekomstbeeld. Met kleuren wordt aangegeven waar deze uitspraak op is gebaseerd.

RAADSSESSIE 11 DECEMBER

Er is afgesproken om na deze stofkam exercitie wederom een informele sessie met raadsleden te organiseren. Deze vond plaats op 11 december en ook hier was de opkomst hoog en ontstond een goed gesprek. De werkwijze naar aanleiding van de bijeenkomst op 30 oktober, zoals hierboven beschreven in operatie stofkam, werd gepresenteerd.

Daarnaast werd nogmaals stilgestaan bij de totstandkoming van het toekomstbeeld op basis van participatiebijeenkomsten, het integreren van bestaand (sectoraal) beleid en externe factoren zoals Rijksbeleid en netcongestie. Ook is voorafgaand aan deze bijeenkomst actief uitgevraagd aan de raad of er nog ergens onduidelijkheid over bestond. In de presentatie is hier zo goed mogelijk antwoord op gegeven.

Tijdens de sessie werd duidelijk dat er onduidelijkheid bestond over de wijze waarop en de redenen waarom gekozen is voor twee van de vier verkenningen: corridorstad en bronpunten. Deze keuze is gemaakt omdat deze verkenningen uit de participatiebijeenkomsten als wenselijk naar voren kwamen. En omdat de keuze voor de corridorstad in combinatie met bronpunten een logisch gevolg is van de uitkomsten in het OER en huidig sectoraal beleid.

INBREIDING VOOR UITBREIDING

Een ander punt van discussie tijdens deze bijeenkomst was de uitspraak inbreiden voor uitbreiden. De angst bestond dat eventuele uitleglocaties hiermee werden uitgesloten. Dat is niet zo. Deze uitspraak volgt vanuit de onderstaande lagenbenadering:

- 1: wettelijk beschermde gebieden Natuur Netwerk Nederland (NNN);
- 2: water en bodem sturend;
- 3: gebiedswaardering vanuit de cultuurhistorische waardenkaart, landschapswaardering;
- 4: duurzaam omgaan met ruimte en voorraden: inbreiding voor uitbreiding, meervoudig ruimtegebruik voor enkelvoudig ruimtegebruik;
- 5: aansluiting bij netwerken zoals snelle infrastructuur en energienetwerken;
- 6: beleid en brede welvaart.

Hierboven staat de lagenbenadering zoals beschreven in het toekomstbeeld. De kleuren geven aan waar de beleidsuitspraak vandaan komt en geeft daarmee een onderbouwing van gemaakte keuzes.

- =keuze gemeente
- =deels keuze gemeente deels opgelegd door hogere overheid
- =opgelegd door hogere overheid

BRONPUNTEN

Tijdens deze bijeenkomst kwam ook naar voren dat de term bronpunten voor onduidelijkheid zorgde. Dit concept is daarom scherper gedefinieerd en er is een helder onderscheid gemaakt tussen bronpunten, (OV-)knooppunten en ontmoetingsplekken. In het toekomstbeeld wordt inzichtelijk gemaakt wat dit betekent voor de rol die de

gemeente op zich neemt in deze verschillende gebieden. In fase 4 wordt een technische sessie georganiseerd waarin wordt ingezoomd op de verschillende bronpunten, (OV-) knooppunten en ontmoetingsplekken.

OVERZICHT NIEUWE BELEIDSUITSPRAKEN

In dit overzicht staan de uitspraken uit het toekomstbeeld die niet direct te herleiden zijn uit bestaand beleid. De uitspraken worden per thema weergegeven en met onderstaande kleuren is aangegeven waarop de uitspraak is gebaseerd:

=keuze gemeente
=deels keuze gemeente deels opgelegd door hogere overheid
=opgelegd door hogere overheid

LAND-GOED ENSCHEDE

	Eke ruimtelijke ontwikkeling moet kwaliteit toevoegen voor de thema's van Land-Goed Enschede.
	Wij ontwikkelen de Usseler wig als volwaardige groene corridor langs het havengebied, via Kop Westerval en Volkspark, ten zuiden langs het centrum richting de Eschmarke wig.
	Wij ontwikkelen langs de spoorlijn een robuuste oost-west corridor als groenblauwe ader door de stad voor mens, plant en dier.
	Bij inwonergroei, ontwikkelt de beschikbaarheid van cultuur, ontmoetingsplekken, (sport- en spel) voorzieningen evenredig mee.
	we beschermen onze inwoners tegen geluidsoverlast en een slechte luchtkwaliteit. Dit doen we gebiedsgewijs kijkend naar het type leefmilieu.
	We stellen de voetganger centraal en gebruiken lopen als verbindende factor. Wij gebruiken lopen als strategie voor meer stedelijkheid.
	Wij ontwikkelen de groene spoorcorridor als drager van de verstedelijking in de SHE. We vinden door stedelijke vernieuwing en transformatie van gebieden meer ruimte voor groen, blauw, voetgangers en fietsers. Dit betreft de gebieden Kennispark, Twekkelerveld, Rigtersbleek, Kop Westerval, Schuttersveld en het verdere Binnensingelgebied.
	Wij kiezen ervoor om in de bronpunten van onze gemeente (grote voorzieningenclusters en winkelcentra) meer ruimte te geven aan groen en voetgangers. In een radius van 500 meter rondom het bronpunt zetten we in op meer stedelijkheid. Hier maken we ruimte voor verdichting en investeren we in voorzieningen voor het stadsdeel.
	Wij willen tussen de bronpunten groene levensaders ontwikkelen. Door de groene aankleding ontstaat een klimaatadaptieve straat die zorgt voor een fijn gevoel en bijdraagt aan de klimaatdoelstellingen. Wij zoeken deze ruimte door straatparkeren te verminderen.

INNOVATIEF

	We concentreren de verstedelijking rondom OV-knooppunten en ontmoetingsplekken
	We koesteren het Havengebied met de mogelijkheden voor circulaire economie. Circulaire economie is duurzame economie waarin we bijna geen afval maken doordat we grondstoffen opnieuw gebruiken. Ook koesteren we de watergebonden bedrijvigheid en bijbehorende milieuruimte van het Havengebied
	we ontwikkelen een snellere, vaker rijdende en comfortabele OV-verbinding in de spoorzone tussen Hengelo en Enschede
	in een latere fase onderzoeken we of we deze verbinding doortrekken naar Gronau
	wij verstedelijken langs deze lijn door te verdichten en verschillende functies (denk aan wonen-werken) te mengen
	We concentreren verdichting eerst rondom de knooppunten (HOV en trein).

CENTRUMSTAD

	inbreiden gaat voor uitbreiden. Uitbreiden in het landelijke gebied doen we alleen als het niet anders kan. Bij alle locatiekeuzes denken we vanuit de lagenbenadering. We kijken naar:
	1: wettelijk beschermde gebieden NatuurNetwerk Nederland (NNN)
	2: bodem en water sturend
	3: gebiedswaardering vanuit de cultuurhistorische waardenkaart, Landschapswaardering;
	4: Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden: inbreiding voor uitbreiding, meervoudig ruimtegebruik voor enkelvoudig ruimtegebruik
	5: aansluiting bij netwerken zoals snelle infrastructuur en energienetwerken.
	6: beleid en brede welvaart
	we ontwikkelen concepten waarin we woonwensen van mensen en ontwikkelingsvragen van bedrijven zoveel mogelijk in stedelijke woonmilieus mogelijk maken. Door het bieden van extra woon- en werkruimte in de stad sparen we ons landschap. Ook voorkomen we dat reisafstanden groot worden.
	We ontwikkelen de stedelijke groei in de SHE en rondom bronpunten in wijken
	bijna 22% (35.000 inwoners) van onze bevolking is student. Enschede studentenstad moet overal in de SHE voelbaar zijn. Toch lijkt het alsof studenten minder zichtbaar zijn dan in andere studentensteden. Daarom gaan we functies voor studenten zoals werkplekken, horeca en wonen mengen. Dat doen we op logische plekken om zo het gevoel van een studentenstad te vergroten.
	Schuttersveld als levendige gemengde wijk die de brug slaat tussen Centrumkwadraat en Rigtersbleek / Kop Westerval;
	productiewijk Rigtersbleek: we beschermen het textielkarakter van het huidig bedrijventerrein Rigtersbleek. En we ontwikkelen een spannende stadswijk met volop ruimte voor cultuur, wonen én werken;

	Nieuw Twekkelerveld als wijk waarin we de bestaande gemeenschap respecteren en een nieuwe impuls geven. Dat doen we door nieuwe woonplekken en kansen voor ontplooiing te ontwikkelen;
	we vergroten het innovatiedistrict Kennispark Campus UT en maken plek voor innovatie, bedrijfsleven, wonen en verblijven;
	bronpunt Deppenbroek als wijk waar we de stedenbouwkundige identiteit behouden. We onderzoeken hoe we in de wijk kunnen inbreiden;
	bronpunt Wesselerbrink als kerngebied van heel Enschede Zuid. Hier onderzoeken we hoe we kunnen verstedelijken rondom winkelcentrum Wesselerbrink. Deze gebieden zijn de meest kwetsbare gebieden buiten de de corridor. Tegelijkertijd liggen er veel kansen om via verstedelijking investeringen in deze gebieden los te trekken.
	We ontwikkelen op kleinere schaal nieuwe woningen en benutten de ruimte beter. Ook op natuurlijke plekken in de wijken, buiten de grote groeigebieden.
	We houden wonen, voorzieningen en werken in balans, want dat is een voorwaarde voor kwalitatieve groei. Het aantal banen stijgt evenredig met het aantal inwoners.
	Verbeteren van de bestaande woon- en werkmilieus is net zo belangrijk als nieuwbouw.
	De huidige inwoners zijn het belangrijkste onderdeel van de leefmilieus van de toekomst. We zorgen dat bestaande leefmilieus bij de tijd blijven om de stad gezond te houden.
	We willen de kwaliteiten van bedrijventerreinen beter benutten. Daarom willen we de juiste bedrijven op de juiste plek krijgen. Dat doen we om scheefwerken te verminderen. Daarom bieden we bedrijven die daar passen ruimte in gemengde woon-werkgebieden en buurten (wijkeconomie).

	We plaatsen kleinschalige woon- en zorgvoorzieningen in de wijken en grootschalige voorzieningen bij bronpunten en in de SHE
	We onderzoeken hoe we de Kop van de Haven beter kunnen koppelen aan de stedelijke en levendige wijken die in de SHE ontstaan. Wij willen ruimte vinden voor meer groen, ontmoeting, dynamiek en recreatie.
	We sturen in het Havengebied scherper op het gezoneerde bedrijventerrein.
	We zorgen voor efficiënter gebruik van bestaande bedrijventerreinen. Dat geven we prioriteit boven het ontwikkelen van nieuwe terreinen.
	Waar door bevolkingsgroei tekorten zijn aan zorgvoorzieningen en persoonlijke dienstverleningen, voegen we deze ruimte toe

.

NAWOORD

Het Toekomstbeeld Omgevingsvisie s het kader voor de Omgevingsvisie. Na vaststelling van het toekomstbeeld door de gemeenteraad is fase 3 afgerond.

In fase 4 organiseert het kernteam Omgevingsvisie een informele sessie voor de gemeenteraad over de uitwerking van het toekomstbeeld naar specifieke (type) gebieden. Tijdens deze sessie zullen we dieper ingaan op specifieke gebieden, type leefmilieus en de uitwerking van concepten als bronpunten, knooppunten en ontmoetingsplekken. Tijdens de participatie van deze fase betrekken we naast de gemeenteraad wederom inwoners, ketenpartners, collega's en andere stakeholders.

Samen werken we aan de Omgevingsvisie voor Enschede.

COLOFON

TEKSTEN EN BEELDMATERIAAL
gemeente Enschede/team Omgevingsvisie
tenzij anders vermeld.

JANUARI 2024
Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Wilt u reageren of meer lezen over de Omgevingsvisie voor Enschede? Kijk dan op de website:
www.enschede.nl/omgevingsvisie

ENSCHEDE

GEMEENTE ENSCHEDE

VERANTWOORDING PARTICIPATIE FASE 3 OMGEVINGSVISIE

BIJLAGE 1

JANUARI 2024

ENSCHEDE

INHOUDSOPGAVE

VISUELE SAMENVATTING PARTICIPATIEPROCES 3

1.0 INLEIDING 5

- 1.1 Omgevingsvisie 5
- 1.2 Participatieproces 5
- 1.3 Publieksanalyse 7

2.0 PARTICIPATIE FASE 3 10

- 2.1 Participatie met ketenpartners en maatschappelijke organisaties 10
- 2.2 Participatie met inwoners 13
- 2.3 Seperate participatie momenten 15

3.0 DOORKIJKJE NAAR FASE 4 16

- 3.1 Fase 4 16

VISUELE SAMENVATTING PARTICIPATIEPROCES

We hechten waarde aan de input van inwoners bij het ontwikkelen van de Omgevingsvisie voor de gemeente Enschede. Daarom is er een Participatieplan Omgevingsvisie (2022) opgesteld. Hierin zijn de belangrijkste uitgangspunten van de participatie bij de Omgevingsvisie vastgelegd.

We hebben het proces om tot de Omgevingsvisie te komen opgeknipt in vijf fasen.
In iedere fase staat een andere vraag centraal. Deze verantwoording is een verslag van het participatieproces in fase 3, dat we met dit document afronden. Het stappenplan hieronder geeft aan wie we op welk moment hebben betrokken.
In het vormgeven van de participatie van de Omgevingsvisie zoeken we steeds de samenwerking op met andere projectteams en collega's binnen de gemeente. In fase 3 betrokken we voor het eerst ketenpartners en maatschappelijke organisaties op een intensieve manier. Dat deden we -onder andere- door het organiseren van bijeenkomsten (Toekomstcarrousels).

We werken zoveel mogelijk integraal aan de deelproducten van de Omgevingsvisie.
Dat is namelijk de bedoeling van de Omgevingswet. In fase 3 versterkten we het integrale werken. Zo breidden we het kernteam uit met een collega uit het sociaal domein.
En vanuit verschillende disciplines (economie, wonen, cultuurhistorie, mobiliteit, energie, duurzaamheid, bodem en water en buitengebied) sloot er een collega aan bij het wekelijks grotere overleg. Tijdens dat overleg maken we gezamenlijk keuzes die voor de Omgevingsvisie van belang zijn.

Voor vakspecialistische kennis die niet in dit overleg was vertegenwoordigd, haakte het kernteam geregeld de juiste collega's aan. Verder informeerden we collega's die inhoudelijk minder betrokken waren via lunchlezingen, adviescafés en sloten we aan bij afdelingsoverleggen. Ook het college van B&W, de Stedelijke Commissie, kamer Fysiek en de raad informeren we in elke fase over de voortgang en deelproducten van de Omgevingsvisie.

ROUTEKAART OMGEVINGSVISIE

	FASE 1	FASE 2	FASE 3	FASE 4	FASE 5
	IDENTITEIT	AMBITIE	GEBIEDEN	STRATEGIEËN	OMGEVINGSVISIE
GROOT TEAM OMGEVINGSVISIE	2 werksessies	2 werksessies	2 werksessies	2 werksessies	
ALLE COLLEGA'S	Lunchlezing/adviescafé	Lunchlezing/adviescafé	Lunchlezing/adviescafé	Lunchlezing/adviescafé	
COLLEGE VAN B&W EN RAADSLEDEN	Informeren en besluitvorming	Informeren en besluitvorming	Informeren en besluitvorming	Informeren en besluitvorming	
KETENPARTNERS EN MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES	–	–	Toekomstcarrousels	Sessie vormgeven samenwerking	Formele zienswijzen
INWONERS	Online platform	Kracht van Enschede	Online dillema's voorleggen	Roadshow	Formele zienswijzen
DEELPRODUCTEN	» Verhaal van Enschede » Opgaven voor omgevingsvisie » Concept participatieplan	» NRD » Ruimtelijke Ambitie Enschede » Toekomstverkenningen Enschede » Definitief participatieplan » Verantwoording participatie fase 1 & 2	» Concept toekomstbeeld	» Concept omgevingsvisie	» Definitieve Omgevingsvisie

INLEIDING

1.1 OMGEVINGSVISIE

Enschede verandert snel. De stad groeit en het aantal inwoners ook. We hebben te maken met een veranderend klimaat en gaan met z'n allen over op schone en duurzame energiebronnen. Al deze ontwikkelingen vragen om ruimte. Hoe kunnen we de schaarse ruimte zo goed mogelijk benutten? Wat vinden we daarbij belangrijk en welke keuzes zijn hiervoor nodig? Dat beschrijven we in de Omgevingsvisie. We doorlopen een werkwijze met verschillende fasen en uiteindelijk stelt de gemeenteraad de Omgevingsvisie vast.

De Omgevingsvisie geeft antwoord op twee vragen:

- Hoe gaan we de bestaande leefomgeving en specifieke kwaliteiten daarvan beschermen, behouden en beheren voor een fijne toekomst?
- Wat gaan we doen om de stad nog mooier, gezonder en aantrekkelijker te maken?

Over die vragen laten we de inwoners van onze gemeente meedenken. Daarom is er een Participatieplan Omgevingsvisie (2022) gemaakt. Door participatie wordt de Omgevingsvisie kwalitatief beter. Inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, regiogemeenten en samenwerkingspartners dragen bij met hun inhoudelijke kennis van de directe leefomgeving. Zij weten goed wat er speelt en wat er in de gemeente nodig is voor een fijne toekomst. Bovendien kan participatie leiden tot meer gedragen oplossingen. Daarnaast biedt het proces ruimte om meer verbinding met genoemde belanghebbenden aan te gaan.

Uiteraard nemen we de gemeentelijke collega's en het bestuur mee in het participatieproces. In dit document staat de aanpak en opbrengst van de participatie in fase 3 van de Omgevingsvisie centraal. De verantwoording uit eerdere fases zijn beschreven in andere documenten.

1.2 PARTICIPATIEPROCES

Fase 1 en 2 van de Omgevingsvisie zijn inmiddels afgerond. Fase 1 en 2 waren de onderzoeksfasen waarbij we de identiteit van Enschede onderzochten en de toekomstdromen analyseerden. In fase 3 en 4 stellen we de Omgevingsvisie op, op basis van alle inzichten uit de onderzoeksfasen. In fase 5 leggen we de Omgevingsvisie ter inzage en is er een formeel moment van inspraak.

Omdat iedere fase een andere focus heeft, geven we de participatie in elke fase passend vorm. In fase 3 hebben we met inwoners en ketenpartners samengewerkt aan een gedragen concept toekomstbeeld.

FIGUUR 1 PROCESSTAPPEN OMGEVINGSVISIE

Tabel 1.1 toont de opzet van het participatietraject, dat is vormgegeven op basis van de Relevant-gesprek-methodiek.

TABEL 1.1 OPZET PARTICIPATIETRAJECT

	FASE 1: IDENTITEIT	FASE 2: AMBITIE	FASE 3: GEBIEDEN	FASE 4: STRATEGIEËN
Waarom in gesprek?	Meedenken over de kwaliteiten van de gemeente	Meedenken over de verschillende toekomstbeelden voor de gemeente	Meedenken over ruimtelijke uitwerking van het gewenste toekomstbeeld	Inzicht verkrijgen in eventuele discussiepunten
Waarover in gesprek?	Kernwaarden en verhaallijnen van de gemeente	Dromen en zorgen voor de toekomst	Toekomstbeeld en vertaling naar specifieke gebieden	De conceptvisie en kaartmateriaal
Met wie in gesprek?	▪ Inwoners	▪ Inwoners	▪ Inwoners ▪ Maatschappelijke organisaties ▪ Ketenpartners	▪ Inwoners ▪ Maatschappelijke organisaties ▪ Ketenpartners
Hoe in gesprek?	▪ Online participatieplatform	▪ TV-magazine ▪ Enschede peiling ▪ Enquête ▪ Wijkraden	▪ Ingesprek met ketenpartners d.m.v. Toekomstcarrousels ▪ Online voorleggen van dilemma's	▪ Online 'roadshow'met het toekomstbeeld ▪ Werksessie met wijk- en dorpsraden ▪ Werksessie met ketenpartners om samenwerking uit te werken
Output	Gezamenlijke taal over de kwaliteiten van Enschede	Een eerste idee over de gewenste toekomst voor Enschede	Een gedragen concept toekomstbeeld	Gedragen visiekaart

1.3

PUBLIEKSANALYSE

We maakten een inventarisatie van de belanghebbenden, ingedeeld naar de rol die ze hebben: beslisser, beïnvloeder, uitvoerder of gebruiker. Daarna maakten we een keuze in de gewenste betrokkenheid: in hoeverre laten we de belanghebbenden meebepalen, meewerken, meedenken en mee weten? Dit was het vertrekpunt voor het verder uitwerken van de participatiestrategie voor fase 3.

Tabel 1.2 bevat een beschrijving van de belanghebbenden:

- Beslissers: dit gaat over de belanghebbenden die niet zozeer vanuit hun formele rol ('bevoegd gezag') besliskracht hebben, maar vanuit hun bepalende invloed op het project of in de uitvoering;
- Gebruikers/afnemers: de belanghebbenden in deze cirkel spelen, althans in deze fase, geen actieve rol in het project, maar worden wel op de hoogte gehouden;
- Uitvoerders/leveranciers: hier komen de mensen die daadwerkelijk meewerken aan het project;
- Beïnvloeders: dit zijn de mensen waarvan het projectteam een bepaalde inhoudelijke inbreng wil krijgen.

TABEL 1.2 BESCHRIJVING STAKEHOLDERS

BESLISSERS	
Gemeenteraad	De gemeenteraad stelt de Omgevingsvisie vast. Terwijl het participatieproces loopt informeren we de raadsleden over het proces en de resultaten. Ook nodigen wij hen uit om als toehoorder deel te nemen aan de sessies met de ketenpartners. Naast de geplande raadsvergaderingen, werkt de gemeenteraad in gespecialiseerde commissies, die we ook informeren over de voortgang en de aanpak. In fase 3 is de raad uitgenodigd voor de toekomstcarrousels. De stedelijke commissie is op 12 juni bijgepraat over de stand van zaken.
College B&W	Het College legt de concept Omgevingsvisie uiteindelijk ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad. We betrekken het college bij de participatieaanpak en de bijbehorende resultaten. Voor het college gebruiken we de collegevergaderingen om hen bij te praten. Dat deden we één keer in fase 3. We houden de verantwoordelijk wethouder op de hoogte door aan te sluiten bij zijn portefeuille overleggen. Daarnaast praten we wethouders die raakvlakken hebben met de Omgevingsvisie bij in hun portefeuille overleggen.
Kernteam Omgevingsvisie	Het kernteam bestaat uit ambtenaren van de gemeente Enschede en een ingehuurd team van Witteveen+Bos (zij richten zich vooral op het schrijven van het OER (omgevingseffect rapport).
Schijf van zes	Vanuit verschillende disciplines is er wekelijkse afstemming met het kernteam. We noemen dat overleg de Schijf van zes, hoewel er meer collega's aanschuiven. Zij zijn de ambassadeurs van de Omgevingsvisie richting hun team. Daarnaast leveren zij inhoudelijke input en schrijven mee aan de stukken. Door de betrokkenheid van deze groep mensen kunnen we binnen de Omgevingsvisie integrale keuzes maken. Dat is in deze fase waarin we werken aan het concept toekomstbeeld cruciaal.
Collega's met vakspecialistische kennis	Deze collega's leveren kennis en deskundigheid als het gaat om de diverse beleidsonderwerpen. Zij denken mee over de Omgevingsvisie. Bijvoorbeeld bij het beoordelen van het OER. We betrokken in fase 3 hiervoor collega's die ervaring hebben met het opstellen/beoordelen van een MER (te vergelijken met OER).

BEÏNVLOEDERS	
Provincie Overijssel	Bestuurslaag tussen Rijk en gemeente die een eigen Omgevingsvisie ontwikkelt. Een belangrijke partij om te betrekken gedurende het proces. De provincie nam deel aan de twee Toekomstcarrousels in deze fase.
Regio	Bestuurders van het Bezirk Münster, de daar binnen liggende gemeentes, Stadt Münster, regio Twente en regio Achterhoek, provincie Overijssel en provincie Gelderland hebben met elkaar de ambitie uitgesproken om op basis van onderwerpen/thema's te gaan samenwerken. Dit ligt vast in het memorandum Oost-Nederland-Münsterland. In het memorandum zijn samenwerkingsafspraken opgenomen over de thema's economie, arbeidsmarkt, bereikbaarheid en onderwijs. Een aantal omliggende gemeenten en Gronau zijn aanwezig geweest bij een of beide toekomstcarrousels in fase 3.
Waterschap Vechtstromen	De waterschappen hebben kennis en kunde in huis over het watersysteem. Het waterschap kan meedenken over de waterparagraaf in de Omgevingsvisie en/of haar belangen inbrengen tijdens de totstandkoming van de visie. De uitdaging is om de waterwaarden te benoemen en die te koppelen aan de maatschappelijke opgaven in een gebied. De organisatie nam deel aan beide Toekomstcarrousels in deze fase.
Omliggende gemeenten	De gemeenten Hengelo, Oldenzaal, Dinkelland, Haaksbergen, Losser en de Duitse buurgemeenten. Enschede ontvangt vanwege haar Duitslandagenda regelmatig bezoeken van (bestuurlijke) delegaties en organiseert vaak bijeenkomsten over het thema grensoverschrijdende samenwerking. Enschede werkt hierin nauw samen met o.a. Regio Twente en Provincie Overijssel. Een aantal omliggende gemeenten nam deel aan een of beide Toekomstcarrousels die onderdeel waren van deze fase.

UITVOERDERS	
Omgevingsdienst	Zet zich in voor het beschermen van de leefomgeving, het milieu en de natuur (controles, vergunningen en het adviseren van gemeenten vanuit expertise). De organisatie was uitgenodigd voor de twee Toekomstcarrousels die onderdeel waren van deze fase.
Regio Twente/ SamenTwente	Regio Twente is het samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten. Onderdeel hiervan zijn o.a. GGD Twente, OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp) en Veilig Thuis Twente. De GGD heeft een schriftelijke reactie geleverd op de stukken.
Veiligheidsregio Twente (VRT)	Voeren beleid uit en adviseren ons als gemeente hoe we een veilige en gezonde omgeving voor inwoners, bedrijven en bezoekers van de regio behouden. We houden deze partij goed op de hoogte van de ontwikkelingen. In fase 3 heeft er een apart overleg met de Brandweer plaatsgevonden waarin zij hun feedback hebben gedeeld op de stukken zoals die er toen lagen.

GEBRUIKERS	
Belangengroepen/ verenigingen	Denk hierbij aan sport, cultuur, onderwijs, etc. Het zijn georganiseerde groepen die opkomen voor de belangen van de inwoner. Natuur- en Milieuorganisaties, Landbouworganisatie, Monumentenzorg, Stichting Enschede promotie, etc. Deze organisaties hebben deelgenomen aan de twee Toekomstcarrousels die onderdeel waren van deze fase.
Jongerenraad	Een groep geïnteresseerde VO en MBO-scholieren die gevraagd en ongevraagd advies geeft over politieke en maatschappelijke onderwerpen. Op 3 juli hebben we dilemma's aan jongeren voorgelegd die relevant zijn bij het opstellen van de Omgevingsvisie.
#JONG053praatmee	Een groep geïnteresseerde middelbare scholieren die gevraagd en ongevraagd advies geeft over politieke en maatschappelijke onderwerpen. Op 23 juni was er contact om te overleggen hoe zij willen participeren bij de Omgevingsvisie. We hopen hen na de zomer actief te betrekken bij de Omgevingsvisie.
UT studenten	Zij namen deel tijdens de Toekomstcaroussels op 22 maart en 7 juni. Daarnaast vulde op 22 maart een grote groep studenten onze enquête in.
Maatschappelijke organisaties	Denk hierbij aan sociale wijkteams, jeugdzorg instellingen, huisartsen, verzorgingstehuizen, woningcorporaties. Deze organisaties namen deel aan beide Toekomstcarrousels in fase 3.
Enschede panel	Betrokken in fase 2 toen het Kennispunt Twente een Stadspeiling uitvoerde. In fase 3 sloot de inzet van dit panel niet aan bij de manier waarop wij de dilemma's wilde voorleggen aan respondenten.
Ondernemerspanel	Enschede kent vele bedrijven. We willen ondernemers graag betrekken bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie. Vertegenwoordigers van de ondernemers in Enschede namen deel aan de twee Toekomstcarrousels in deze fase.
Inwoners	De gemeente betrekt haar inwoners bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie. In deze fase hebben we via een online enquête verschillende dilemma's voorgelegd, die invloed hebben op het vormgeven van een toekomstbeeld.

PARTICIPATIE FASE 3

Dit hoofdstuk beschrijft de participatiemomenten zoals we die in fase 3 van de Omgevingsvisie hebben uitgevoerd. In deze participatiefase betrokken we voor het eerst expliciet onze ketenpartners en maatschappelijke organisaties. Zij gaven input op basis van de ruimtelijke verkenningen (bouwsteen Omgevingsvisie fase 2). In een vervolgsessie vertaalden we met hen het concepttoekomstbeeld van Enschede naar verschillende gebieden in Enschede. Ook in deze fase betrokken we onze inwoners bij de Omgevingsvisie. Via een online enquête gaven zij hun mening over dilemma's die zich voordoen bij het vormen van een toekomstbeeld.

2.1 PARTICIPATIE MET KETENPARTNERS EN MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

TOEKOMSTCARROUSEL 1

Op 22 maart 2023 hebben we een Toekomstcarrousel Enschede georganiseerd. De opkomst was groot (ca. 60 aanwezigen) met vertegenwoordigers van onder andere:

- dorps- en wijkraden
- buurtkringen
- gemeentes uit de regio
- provincie
- waterschap, natuur- en milieuorganisaties
- zorg-, cultuur-, sport- en onderwijsinstellingen
- ondernemers
- studenten UT

We dachten met hen na over de toekomst van onze gemeente. Dit deden we aan de hand van de ruimtelijke verkenningen uit fase 2. De grote vraag hierbij was: Hoe ziet Enschede er in 2050 uit en welke keuzes moeten we maken? Aan de hand van de 'world café' methode voerden we het gesprek over de vier ruimtelijke toekomstverkenningen voor Enschede. Op grote werkbladen noteerden de aanwezigen de voors en tegens van elke verkenning.

RESULTATEN

Er was een duidelijke voorkeur voor twee van de vier ruimtelijke verkenningen: Bronpuntenstad en Internationale corridorstad. Zelfs een combinatie van beide verkenningen kwam ter sprake. Ontmoeten, het landschap en verdichten binnen de bestaande stad stonden daarin centraal. Ook werden we in deze sessie aangemoedigd om gedurfde en vernieuwende keuzes te maken. De lijn die zich aftekende in de voorkeur voor twee verkenningen hielp het team Omgevingsvisie om de richting te bepalen voor het toekomstbeeld van Enschede.

Een aantal concrete punten kwamen bij alle tafels terug:

- Kiezen voor een vernieuwende koers
- Nog meer ambitie
- Denk regionaal
- Denk vanuit de trage laag, mens centraal
- Groene ruimte is kracht van Enschede deze moeten we koesteren
- Zet zo veel mogelijk in op vergroenen (ook in de binnenstad)
- Koester het buitengebied en zet het landschap centraal
- Stimuleer ontmoeting
- Zet in op inbreiding
- Richt je op het versterken van het OV
- Autovrije binnenstad
- Zet fietsen en wandelen centraal in plaats van de auto

Deze hebben we meegenomen richting het concept toekomstbeeld waaraan we in fase 3 werkten.

GELEERDE LESSEN

Het betrekken van ketenpartners middels een Toekomstcarrousel hebben we als heel positief ervaren. Doordat we werkten in kleine diverse groepen ontstonden er goede discussies. Dat was waardevol voor de ontwikkeling van de Omgevingsvisie. Ook de aanwezigen koppelden terug dat zij deze manier van samenwerken als erg prettig ervaarden. Dit leidde tot het organiseren van een tweede Toekomstcarrousel in juni.

TOEKOMSTCARROUSEL 2

Op 7 juni 2023 vond de tweede Toekomstcarrousel Omgevingsvisie plaats. Hiervoor nodigden we dezelfde partijen als bij de Toekomstcarrousel in maart uit, aangevuld met culturele organisaties. De opkomst lag deze keer rond de 40 aanwezigen. We begonnen deze dag met een terugblik. We vertelden over de duidelijke lijn die zich aftekende tijdens de vorige Toekomstcarrousel. Namelijk de voorkeur voor een combinatie van de verkenningen Bronpuntenstad en Internationale Corridorstad. We lieten de aanwezigen zien hoe deze lijn eruitziet in een concept toekomstbeeld. We vroegen hen of ze zich herkenden in dit conceptbeeld en op hoofdlijnen was men hier positief over. Er werden een aantal inhoudelijke opmerkingen gemaakt die het conceptbeeld nog verder aanscherpten. Ook deelden we deze middag de systematiek om te komen tot hoofdkeuzes voor de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Welke keuzes zijn dat en hoe ziet een concept toekomstbeeld er dan uit? Aan de hand van deze hoofdkeuzes brainstormden we met de deelnemers over de vertaling ervan naar een aantal specifieke gebieden. Dit deden we door de toekomst vorm te geven met verschillende materialen op een luchtfoto.

RESULTATEN

We haalden commitment op voor het concept toekomstbeeld dat we door de feedback verder aanscherpten. De input op de verschillende gebieden is samengevat:

- Groen en blauwstructuren vormen de basis
- Waar mogelijk oude structuren herstellen
- In alle situaties worden er mogelijkheden tot verdichting gezien, in welke vorm dan ook
- Zoveel mogelijk opgaven combineren door middel van functiemenging
- Goede ov-verbindingen zijn cruciaal voor de toekomst van Enschede
- Meer verbindingen voor langzaam verkeer

GELEERDE LESSEN

Ook dit keer was de bijeenkomst een succes. We haalden waardevolle informatie op en de betrokkenheid van belanghebbenden bij de Omgevingsvisie groeide. Nu we steeds verder richting de afronding van de Omgevingsvisie komen, zullen we in fase 4 ketenpartners op een andere manier laten participeren. Participatie over de inhoud van het toekomstbeeld op stedelijk niveau is afgerond. We moeten nu nadenken over de manier waarop we uitvoering geven aan de Omgevingsvisie. In fase 4 maken we daar concrete keuzes voor.

2.2 PARTICIPATIE MET INWONERS VAN ENSCHEDE

HOE ZIET ENSCHEDE ER IN 2050 UIT?

De Omgevingsvisie geeft richtinggevende uitspraken voor de toekomst van Enschede. Alle ontwikkelingen moeten we op een zo goed mogelijke manier verdelen over de ruimte die er is. Keuzes maken is noodzakelijk en onze inwoners hielpen daarbij. We enquêteerden online 10 dilemma's via onze website, intranet en Instagram. We zetten 'mupi's' in om mensen uit te nodigen voor de enquête. Daarnaast heeft wethouder Diepemaat een oproep gedaan via de socials om mensen aan te sporen hun mening te geven.

1. Groei van inwoners betekent dat we woningen moeten bijbouwen en ook moeten zorgen voor meer werklocaties en voorzieningen. Waar zoeken we die ruimte?

◯ De stad is al best druk en vol. We zoeken daarom bouwruimte buiten de stad. Mijn (klein)kind leeft later in een grote groene stad, dus buitengebied is overbodig.

◯ We koesteren ons buitengebied, dus gaan we woningen stapelen in de stad. Mijn (klein)kind leeft later in een dichtbebouwde stad en heeft groene ruimte nodig buiten de stad.

2. Meer inwoners leidt tot meer verkeer. Meer voetgangers, meer fietsers, scooters, bussen en auto's. Hoe doen we dat met oog voor leefbaarheid?

◯ Plek houden voor de auto in de stad. De wegen in onze gemeente verbeteren en de tweede ring afmaken. Mijn (klein)kind parkeert later voor zijn deur, ook als hij in de stad woont.

◯ Auto's weren uit het centrum en inzetten op duurzaam vervoer (lopen, fietsen en openbaar vervoer). Mijn (klein)kind gebruikt later geen auto, of deelt er eentje.

RESULTATEN

In totaal leverde de campagne 1867 reacties op, dat is ruim één procent van de Enschedese bevolking (160.000). Inwoners die reageerden kwamen uit de hele gemeente, elk postcodegebied is ongeveer gelijk vertegenwoordigd.

Dat betekent dat we een goed beeld hebben van hoe de huidige inwoners in 2050 willen leven in Enschede. En dat ziet er als volgt uit:

We koesteren ons buitengebied en stapelen woningen in onze groene autoluwe stad. We mengen de functies die we nodig hebben in Enschede. Zo mixen we wonen en werken. Ook wekken we zelf kleinschalig energie op in de stad. Dat doen we aan of op ons woongebouw. We wonen in een groene omgeving waar we ook recreëren. Daardoor blijft ons buitengebied even groot als nu, met ruimte voor natuur en landbouw. We verhuizen regelmatig binnen onze gemeente. Je woont in de wijk die het beste bij jouw levensfase past.

We kiezen alleen bedrijven die bij onze gemeente passen. En op een plek die past. Bijvoorbeeld in een van onze monumentale fabriekspanden. Ook onze andere historische elementen transformeren met de ontwikkeling mee. We bewegen ons lopend, fietsend en met het openbaar vervoer door Enschede. Daarmee kom je beter, sneller en duurzamer waar je wilt zijn, dan met een auto. We maken veel gebruik van deelvervoer. We zijn een Euregionale trekker en een Twentse metropool. Enschede heeft een aantrekkelijk centrum en is makkelijk bereikbaar. Je vindt er alle voorzieningen zoals winkels, theaters en sportfaciliteiten.

TABEL 2.2 AANTAL BEZOEKERS PER MEDIUM

KANAAL	BEREIK	WEERGAVES	KLIKKEN LINKS	LIKES	REACTIES
LinkedIn	4.125			121	4
Advertentie FB/Insta	36.000	90.332	2.597	105	190
Poll 1/ 11 mei	1.00		18		190
Poll 2/ 24 mei	1.100		27		230
FB 1 video Jeroen	4.581			39	82
FB 2 Reminder	5.470			16	22

GELEERDE LESSEN

De dilemma's waren zo gemaakt dat mensen alleen een keuze hoefden te maken tussen A of B. Dit maakte het erg toegankelijk voor mensen om in te vullen. Daarnaast waren de dilemma's ook beeldend vormgegeven, wat het makkelijker maakte om je in de vragen in te leven. We ontvingen via e-mail een aantal opmerkingen op de enquête. Ongeveer 5 respondenten gaven aan dat de dilemma's erg zwart-wit waren geformuleerd. Zij misten ruimte voor nuancering. Uiteraard gaven wij ruimte die nuancering alsnog te geven. In een volgende enquête of andere participatievorm kunnen we wellicht ruimte voor nuancering inbouwen.

2.3 SEPARATE PARTICIPATIE MOMENTEN

Naast de door ons zelf georganiseerde participatiemomenten waren we als Omgevingsvisie bij verschillende door anderen georganiseerde bijeenkomsten aanwezig. Daar vertelden we over de visie en haalden input op. We probeerden zo specifieke doelgroepen te bereiken die bij onze eigen bijeenkomsten niet of onvoldoende aanhaakten.

TABEL 2.3 SEPARATE PARTICIPATIEMOMENTEN

WAT	DOELGROEP	OUTPUT
Dilemma enquête	Studenten	Opgenomen in het geheel en niet te herleiden tot deze doelgroep.
Internationale bijeenkomst	▪ Culturele verenigingen (organisaties, waarin inwoners met diverse etnisch-culturele achtergronden zich verenigd hebben) ▪ Culturele instellingen (de organisaties die verantwoordelijk zijn voor het creatieve cultuuraanbod)	Deze bijeenkomst leverde vooral een goed gesprek op en geen baanbrekende input. Wel hebben we via deze bijeenkomst de Omgevingsvisie bij de culturele verenigingen en instellingen op het netvlies gezet. De deelnemers gaven aan graag mee te denken over de Omgevingsvisie. We hebben hen daarom uitgenodigd voor de tweede Toekomstcarrousel.
Workshop Jongerenberaad	VO-ers en MBO-ers	Goede werkgelegenheid nodig, goede OV-verbinding met de Campus, meer groen, meer kleur, meer chill plekken.
Bijeenkomst STAWEL	Vertegenwoordigers buitengebied gemeente Enschede	Meegenomen in de vier verkenningen en uitgenodigd voor beide Toekomstcarrousels.
Lezing Twente op de schop	Geïnteresseerden in stedelijke ontwikkeling	Via Pakhuis Oost geïnformeerd over het Omgevingsvisie proces.

DOORKIJKJE NAAR FASE 4

Fase 3 van de Omgevingsvisie en bijhorende participatie zijn nu afgerond. Dit hoofdstuk geeft een doorkijkje naar de participatie in fase 4.

3.1 FASE 4

Fase 4 heet Strategieën en daarin richten we ons op concretere invulling van opgaves volgend uit de Omgevingsvisie. Het merendeel van de visie is al klaar. We willen vooral verdiepen op een aantal gebieden en in de uitvoering van de Omgevingsvisie. Dat nemen we mee bij het bepalen van de participatievorm.

PARTICIPATIE VOOR INWONERS VAN ENSCHEDE

In fase 4 willen we inwoners vooral bekend maken met de Omgevingsvisie. Voor participatie focussen we daarom op het informeren van de Omgevingsvisie. We denken aan 'roadshow' over de Omgevingsvisie.

PARTICIPATIE MET WIJK – EN DORPSRADEN

We besteden in fase 4 aandacht aan het uitwerken van gebiedsprofielen. Daar willen we graag met de wijk – en dorpsraden over brainstormen. In deze fase organiseren we daarom gebiedsbijeenkomsten waarvoor we alle wijk - en dorpsraden uitnodigen. We groeperen de organisaties van wijken en dorpen met gelijkwaardige opgaven om samen na te denken over oplosrichtingen.

PARTICIPATIE MET KETENPARTNERS

Omdat we in fase 4 gaan nadenken over de uitvoering van de Omgevingsvisie focussen we op specifieke ketenpartners. Samen met ketenpartners die daarbij een belangrijke rol spelen, willen we nadenken over hoe we een goede samenwerking voor de uitvoering van de Omgevingsvisie kunnen opzetten.

COLOFON

TEKSTEN EN BEELDMATERIAAL
gemeente Enschede/team Omgevingsvisie

AUGUSTUS 2023

Wilt u reageren of meer lezen over de Omgevingsvisie voor Enschede? Kijk dan op de website:
www.enschede.nl/omgevingsvisie

ENSCHEDE